

**การบริหารการเงินชุมชนระดับดีเด่น บ้านเหล่าใหญ่
ตำบลวัฒนา อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร**

**Financial Management of Outstanding Communities in Ban Laoyai,
Wathana Sub-district, Songdao District, Sakon Nakhon Province**

ปิยะวดี ยอดนา¹ / ชนินทร์ วะสีนนท์² / ละมัย ร่มเย็น³ / ปภัสสร เขียวปัญญา⁴

Piyawadee Yodna / Chanin Vaseenonta / Lamai Romyen /

Paphatsaun Thianpanya

¹สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
Development Administration Program, Faculty of Management Science,
Sakon Nakhon Rajabhat University

²คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
Faculty of Management Science, Sakon Nakhon Rajabhat University

³คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
Faculty of Humanities and Social Science, Sakon Nakhon Rajabhat University

⁴นักวิชาการอิสระ
Independent Scholar

Received: June 29, 2019
Revised: August 20, 2019
Accepted: August 21, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารการเงินชุมชนระดับดีเด่นของบ้านเหล่าใหญ่ ตำบลวัฒนา อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลหลัก 11 คน ผลการวิจัยพบว่า การบริหาร

การเงินชุมชนบ้านเหล่าใหญ่ ตำบลวัฒนา อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร เป็นสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนระดับดีเด่นแห่งแรกของจังหวัดสกลนคร มีการบริหารการเงินชุมชนเป็น 2 ลักษณะ คือ การบริหารที่เป็นไปตามกรอบนโยบายภาครัฐโดยรวมกลุ่มกองทุนการเงินต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนให้เข้ามาเป็นสมาชิกของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน เรียกว่า การบริหารการเงินชุมชนแบบบูรณาการ และการบริหารเป็นไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน เรียกว่า การบริหารการเงินชุมชนเชิงสถานการณ์ ซึ่งการบริหารการเงินชุมชนเชิงสถานการณ์ มี 2 ลักษณะ ได้แก่ การบริหารการเงินชุมชนเชิงสถานการณ์ด้านการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน และการบริหารการเงินชุมชนเชิงสถานการณ์ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

คำสำคัญ: การบริหาร, การเงิน, ชุมชน

Abstract

This study aimed to investigate the outstanding community financial management of Ban Laoyai Wathana sub-district, Songdao district, Sakon Nakhon province using a qualitative research method. Data were collected from in-depth interviews, and participatory and non-participatory observation, and the obtained data were analyzed for content. The research tool was a semi-structured interview form. There were 11 main informants. The study findings of revealed that Ban Laoyai which was the first outstanding institution for community financial management of Sakon Nakhon province. Two types of community financial management were found. Type 1 was the management in accordance with the state policy framework. This type included the various financial fund groups in the community, who were encouraged to be members of the institution of community funding management. It is

called integrated community finance management. Type 2 was the management based on the situation that occurred in the community, which is called situational community finance management. This second type was composed of two kinds: One was situational community finance management in the aspect of operations of the community funding management institution. And the other was situational community finance management in the aspect of the factors affecting success of community funding management institution.

Keywords: management, finance, community

บทนำ

หน่วยงานภาครัฐได้มีการกำหนดนโยบายการพัฒนาชุมชนผ่านโครงการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้ ลดปัญหาความยากจน และปัญหาหนี้สิน โครงการที่สำคัญได้แก่ โครงการกองทุนแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กทบ.) และโครงการกองทุนพัฒนาศักยภาพหมู่บ้านและชุมชนเมือง (SML) และโครงการอื่น ๆ หลังจากมีการขับเคลื่อนโครงการกองทุนต่าง ๆ แล้ว ทำให้ประชาชนยังคงมีหนี้สินซ้ำซ้อน เพราะความหลากหลายของกิจกรรมการพัฒนาชุมชนจึงมีแนวคิดในการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาการเป็นหนี้ของประชาชน โดยเฉพาะหนี้ครัวเรือน โดยมีเป้าหมายเพื่อปรับโครงสร้างหนี้ให้เหลือหนี้เพียง 1 สัญญา และมีรูปแบบการบริหารการเงินในชุมชน โดยให้กลุ่มองค์กรมีความเป็นเอกภาพ มีการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อคนในชุมชน (Department of community development, 2009)

บ้านเหล่าใหญ่ ตำบลพัฒนา อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร เป็นพื้นที่เป้าหมายให้มีการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนขึ้น สาเหตุเนื่องจากบ้านเหล่าใหญ่มีผู้นำชุมชนที่มีความเข้มแข็ง และมีทุนชุมชนที่มีศักยภาพ ได้แก่ แหล่ง

ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นแหล่งน้ำและป่าชุมชน ประชาชนชาวบ้านที่มีความรู้ด้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มอาชีพ กองทุนการเงินชุมชน แหล่งเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันการศึกษา ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน สำนักปฏิบัติธรรม และธุรกิจชุมชน (Tasakhon, 2017) ดังนั้น กรมการพัฒนาชุมชนจึงได้ดำเนินการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านเหล่าใหญ่ขึ้น โดยเริ่มดำเนินการเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 ซึ่งกรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดรูปแบบการบริหารให้เป็นไปตามนโยบายของหน่วยงานภาครัฐที่กำหนดไว้ เรียกว่า การบริหารการเงินชุมชนแบบบูรณาการ แต่บ้านเหล่าใหญ่มีแนวคิดว่าการดำเนินการตามรูปแบบของหน่วยงานภาครัฐเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ครอบคลุม เพราะรูปแบบการบริหารการเงินชุมชนจะต้องขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน บ้านเหล่าใหญ่จึงได้สร้างระบบการบริหารการเงินชุมชนขึ้นเองโดยการรวมพลังของคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการบริหารการเงินชุมชนให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เรียกว่า การบริหารการเงินชุมชนเชิงสถานการณ์ (Fiedler, 1967) โดยที่บ้านเหล่าใหญ่ได้ใช้วิธีการบริหารการเงินชุมชนเชิงสถานการณ์เป็นแห่งแรกของจังหวัดสกลนครจนประสบความสำเร็จ (Department of community development, 2017) สามารถพัฒนาตนเองตามระบบมาตรฐานงานชุมชนผ่านในระดับ 3 (ระดับก้าวหน้าหรือระดับดีเด่น) ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาเพื่อถอดบทเรียนเกี่ยวกับการบริหารการเงินชุมชนในระดับดีเด่นของบ้านเหล่าใหญ่ ตำบลวัฒนา อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร ว่ามีลักษณะการบริหารอย่างไร และมีปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จอย่างไร เพื่อเป็นแหล่งฐานข้อมูลองค์ความรู้และนำไปประยุกต์ใช้ตามบริบทของชุมชนอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะการบริหารการเงินชุมชนในระดับดีเด่นบ้านเหล่าใหญ่ ตำบลวัฒนา อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเลือกเจาะจงพื้นที่บ้านเหล่าใหญ่ ตำบลวัฒนา อำเภอสังขจาย จังหวัดสกลนคร เป็นพื้นที่เป้าหมายที่มีการจัดตั้งกองทุนการเงินชุมชนขึ้น ชื่อ “สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน” ภายใต้การกำกับดูแลของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย และเป็นพื้นที่ที่ผ่านมาตรฐานการพัฒนาดตนเองในระดับ 3 (ระดับก้าวหน้าหรือระดับดีเด่น)

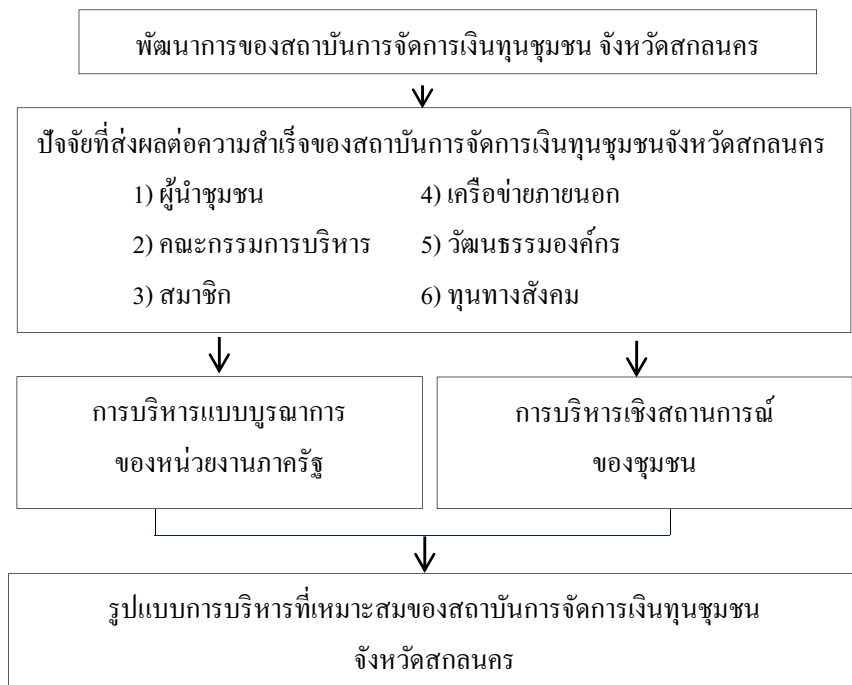
กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารการเงินชุมชนทั้งในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติ โดยเลือกแบบเจาะจง จำนวนทั้งสิ้น 11 คน ประกอบด้วยพัฒนาการจังหวัดสกลนคร จำนวน 1 คน หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนาชุมชน สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสกลนคร จำนวน 1 คน นักวิชาการพัฒนาชุมชน สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสกลนคร จำนวน 2 คน พัฒนาการอำเภอสังขจาย จังหวัดสกลนคร จำนวน 1 คน ผู้นำชุมชนตำบลวัฒนา อำเภอสังขจาย จังหวัดสกลนคร จำนวน 1 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลวัฒนา จำนวน 1 คน ประธานกรรมการบริหารสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านเหล่าใหญ่ ตำบลวัฒนา อำเภอสังขจาย จังหวัดสกลนคร จำนวน 1 คน และคณะกรรมการบริหารของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านเหล่าใหญ่ ตำบลวัฒนา อำเภอสังขจาย จังหวัดสกลนครจำนวน 3 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย บทความ และข้อมูลชุมชนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา เพื่อนำมาสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย จากนั้น จึงนำไปสร้างเครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก และจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในการบริหารการเงินชุมชน

การตรวจสอบข้อมูลได้ทำการตรวจสอบข้อมูลจากการลงพื้นที่เพื่อให้ได้ความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ ได้ทำการคืนข้อมูลให้ชุมชน เพื่อยืนยันความถูกต้องสมบูรณ์อีกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) โดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามแล้วนำมาวิเคราะห์โดยนำข้อมูลมาจัดระเบียบเป็นหมวดหมู่เพื่อดูความสัมพันธ์ว่ามีการเชื่อมโยงกันอย่างไร (Bernard, 1994: 360) ตีความ ให้ความหมาย และสรุปความ

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการบริหารการเงินชุมชนในระดับดีเด่น บ้านเหล่าใหญ่ ตำบลวัฒนา อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร พบว่า การบริหารการเงินชุมชนของบ้านเหล่า

ใหญ่ มี 2 ลักษณะ คือ 1) การบริหารเป็นไปตามกรอบนโยบายภาครัฐ ที่เรียกว่า การบริหารการเงินชุมชนแบบบูรณาการ และลักษณะที่ 2) การบริหารเป็นไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน เรียกว่า การบริหารการเงินชุมชนเชิงสถานการณ์ มีรายละเอียด ดังนี้

1. การบริหารการเงินชุมชนแบบบูรณาการ

ลักษณะการบริหารการเงินชุมชนแบบบูรณาการ เกิดจากการรวมกลุ่มกองทุนการเงินต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนเข้ามาเป็นสมาชิกของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ประกอบด้วย กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กทบ.) กลุ่มกองทุนแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) กลุ่มยางพารา กลุ่มผู้จ้างข้าว กลุ่มผู้ใช้น้ำ และกลุ่มปื๋ย โดยที่ภาครัฐได้กำหนดแนวทางการบริหารไว้ (Department of community development, 2014) คือ สมาชิกต้องเป็นกลุ่ม/องค์กรการเงินชุมชนเท่านั้น ไม่รับสมัครสมาชิกรายบุคคล ไม่มีกิจกรรมการรับฝากเงิน คณะกรรมการบริหารต้องมาจากตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ และสมาชิกที่เป็นครัวเรือนต้องสังกัดกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แล้วจึงมาปรับโครงสร้างนี้กับสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนเพื่อให้เหลือหนึ่งเพียง 1 สัญญาเท่านั้น

บ้านเหล่าใหญ่ได้ดำเนินงานตามกรอบการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ แต่คนในชุมชนเห็นว่าการดำเนินงานตามกรอบนโยบายภาครัฐเพียงอย่างเดียวยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ เพราะตามกรอบของหน่วยงานภาครัฐนั้นสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนเป็นเพียงเครื่องมือทางการเงินที่แก้ไขปัญหาหนี้สินเท่านั้น แต่ความเป็นจริงคนในชุมชนที่มีหนี้สิน ต้องมีภาระหาเงินมาใช้หนี้สิน ความสามารถในการใช้หนี้สินเกิดจากความสามารถในการสร้างรายได้ มาจากการมีอาชีพทำกินที่ต้องใช้เงินในการลงทุน ดังนั้น จึงต้องมีแหล่งเงินทุนที่สามารถให้กู้ยืมได้ โดยที่แหล่งเงินทุนนั้นชุมชนต้องสามารถเข้าถึงได้และได้รับความสะดวก ทำให้ผู้นำชุมชนในช่วงปี พ.ศ. 2553 มีแนวคิดการบริหารเพิ่มเติมจากหน่วยงานภาครัฐโดยการทำประชาคมกับชาวบ้านให้สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนทำหน้าที่ที่เสมือน “ธนาคารชุมชน” มี

กิจกรรมการให้บริการทางการเงินที่หลากหลาย ประกอบด้วย การรับฝากเงิน ถอนเงิน การกู้เงิน การออมเงิน การสร้างรายได้ และการจัดสวัสดิการชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ

2. การบริหารการเงินชุมชนเชิงสถานการณ์

การบริหารการเงินชุมชนเชิงสถานการณ์ ประกอบด้วย 2 ลักษณะ คือ การบริหารการเงินชุมชนเชิงสถานการณ์ด้านการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน และการบริหารการเงินชุมชนเชิงสถานการณ์ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

2.1 การบริหารการเงินชุมชนเชิงสถานการณ์ด้านการดำเนินงาน พบว่าประกอบด้วย 7 กิจกรรม ดังนี้

2.1.1 การรับสมัครสมาชิกทั้งเป็นรายกลุ่ม และเป็นรายบุคคล ทั้งนี้ การรับสมัครสมาชิกรายกลุ่มเป็นไปตามกรอบนโยบายภาครัฐ แต่การรับสมัครสมาชิกรายบุคคลเป็นไปตามสถานการณ์ เนื่องจากบ้านเหล่าใหญ่มีเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง ประชาชนในหมู่บ้านมีหลากหลายอาชีพที่สร้างรายได้เพียงพอที่จะจัดสรรเงินส่วนหนึ่งมาเป็นเงินออมได้ และสมาชิกในระดับครัวเรือนมีความเข้มแข็ง พ่อแม่ที่แก่ชราได้รับเงินเบี้ยผู้สูงอายุแต่ละเดือน ก็จะนำไปฝากกับสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ลูกที่กำลังเรียนได้รับเงินจากพ่อแม่ก็จะแบ่งเงินส่วนหนึ่งเป็นเงินออมแล้วเอาไปฝากที่โรงเรียน โรงเรียนจะนำเงินไปฝากไว้กับสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนอีกทอดหนึ่ง นอกจากนี้ สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านเหล่าใหญ่ยังเปิดโอกาสให้กับบุคคลภายนอกที่ไม่ได้สังกัดกลุ่มใดในชุมชนเข้ามาเป็นสมาชิกได้โดยการนำเงินมาฝาก จึงทำให้มีเงินทุนหมุนเวียนเป็นจำนวนมากในชุมชน

2.1.2 การรับฝากเงิน สมาชิกบ้านเหล่าใหญ่มีแนวคิดว่าการรับฝากเงินจากสมาชิกสามารถช่วยให้สมาชิกมีความคล่องตัวเมื่อจำเป็นต้องใช้เงินเพราะไม่ต้องเดินทางไปในตัวเมือง และมีความปลอดภัยในการเก็บรักษาเงิน

2.1.3 การออมเงิน สมาชิกทุกคนจะต้องมีเงินออมไว้กับสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน สมาชิกเป็นครอบครัวต้องนำเงินมาออมทุกเดือนๆ ละไม่เกิน 50

บาท สมาชิกที่เป็นผู้สูงอายุต้องออมทุกเดือน ๆ ละไม่เกิน 150 บาทสมาชิกรายบุคคล ต้องนำเงินมาออมทุกเดือน ๆ ละไม่เกิน 1,000 บาท และ โรงเรียนให้นักเรียนออมเงิน คนละ 50 บาทต่อเดือน (มีบัญชีรายบุคคล)

2.1.4 กิจกรรมสร้างรายได้เองของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน เช่น การให้เช่าโรงผลิตน้ำดื่ม ค่าเช่าปีละ 35,000 บาท โรงสีชุมชนมีรายได้ส่วนหนึ่งมาจากการให้เช่ารถขนข้าวเข้ายุ้งฉาง

2.1.5 กิจกรรมการให้สมาชิกกู้เงินเพื่อนำไปลงทุนในการสร้างงานสร้างอาชีพ ซึ่งการกู้เงินนั้นสามารถกู้เป็นรายบุคคล รายครอบครัวในกรณีที่มีสมาชิกอยู่ในครอบครัวเดียวกันสามารถกู้ได้เพียงหนึ่งคน และคนที่มิสิทธิ์ในการกู้ยืมจะต้องมีเงินออมก่อน ยกเว้นกรณีที่มีเหตุฉุกเฉินสมาชิกในครอบครัวเดียวกันสามารถกู้ได้เป็นรายบุคคล อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 ต่อปี การกู้ต้องมีการรวมกลุ่มกัน 3 คน เพื่อค้ำประกันกันเอง ในกรณีนี้ทำให้กลุ่มที่เป็นหนี้มีความเกรงใจกัน จึงไม่ค่อยมีการชำระหนี้ล่าช้าหรือบิดพลิ้วหนี้

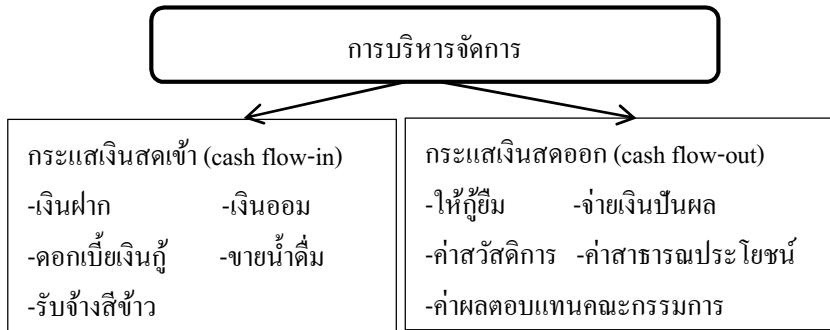
2.1.6 การสร้างสวัสดิการด้านต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายและสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชน

2.1.7 การจ่ายเงินปันผล สมาชิกของสถาบันเงินการจัดการเงินทุนชุมชนได้จัดสรรเงินส่วนที่เป็นรายได้ 50% ของรายได้ทั้งหมดนำมาจ่ายเงินปันผลตามจำนวนหุ้นที่สมาชิกซื้อในอัตรา 7% ต่อปี ซึ่งสมาชิกต้องซื้อหุ้นในราคาหุ้นละ 10 บาท

ในการดำเนินกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของสถาบันเพื่อให้มีความสะดวก และมีประสิทธิภาพ จึงได้มีการสร้างอาคารสำนักงานที่มีความมั่นคง แข็งแรง และถาวร มีระเบียบเวลาทำการเปิด-ปิด โดยมีทีมคณะกรรมการบริหารมาปฏิบัติงาน ไม่เกินวันละ 4 คน ได้รับค่าตอบแทนวันละ 100 บาท

การบริหารการเงินชุมชนเชิงสถานการณ์ด้านการดำเนินงานทั้ง 7 กิจกรรมได้ส่งผลให้สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนมีระบบเงินทุนหมุนเวียนที่ดี มีกระแสเงินเข้า-ออกอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น จึงส่งผลทำให้สถาบันการจัดการเงินทุน

ชุมชนบ้านเหล่าใหญ่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการ และเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งทางการเงิน สามารถสรุปได้ดังภาพประกอบ 2

ภาพที่ 2: รูปแบบการบริหารจัดการของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

2.2 การบริหารการเงินชุมชนเชิงสถานการณ์ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จพบว่าประกอบด้วย 6 ปัจจัย ดังนี้

2.2.1 ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนบ้านเหล่าใหญ่เป็นผู้นำที่มีแรงขับสูงที่จะทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น เป็นผู้นำชุมชนที่มีบรรณและมีมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและยืดหยุ่นตามสถานการณ์เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การกำหนดนโยบาย และการตัดสินใจ เป็นผู้ที่มีความวิสัยทัศน์กว้างไกล และเป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความซื่อสัตย์ เสียสละต่อส่วนรวม เป็นแบบอย่างที่ดีในการเป็นผู้นำครอบครัว เป็นแบบอย่างที่ดีในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน

2.2.2 ปัจจัยด้านคณะกรรมการบริหาร คณะกรรมการบริหารมีการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่และเสียสละ โดยเฉพาะการยอมรับค่าตอบแทนวันละ 100 บาท เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน มีความซื่อสัตย์ สุจริต

2.2.3 ปัจจัยด้านสมาชิก สมาชิกมีความเข้าใจในกฎระเบียบ ทำให้สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขตรงไปตรงมา รวมทั้งผลประโยชน์ที่จะได้รับหากปฏิบัติตาม

เงื่อนใจ และบทลงโทษหากสมาชิกไม่ปฏิบัติตาม เช่น กรณีผิดนัดชำระ มีเบี้ยปรับร้อยละ 1.25 ต่อเดือน หากไม่นำเงินมาชำระภายใน 3 เดือน เบี้ยปรับจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 3 ต่อเดือนของยอดเงินกู้ยืม หรือกรณีการกู้ยืมต้องเข้ากลุ่ม 3 คน หากสมาชิกคนใดคนหนึ่งบิดพลิ้วหนี้ สมาชิกที่เหลือในกลุ่มต้องชำระหนี้แทน จึงทำให้สมาชิกมีการตรวจสอบพฤติกรรมตนเองก่อนเข้าร่วมกลุ่มกู้ยืมเงิน

2.2.4 ปัจจัยด้านเครือข่ายภายนอก เครือข่ายภายนอกที่เข้ามาสนับสนุนจะสนับสนุนด้านงบประมาณ ด้านแหล่งเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ด้านวิชาการ ด้านการจัดฝึกอบรม และด้านข้อมูลข่าวสารจากเครือข่ายภายนอก

2.2.5 ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร คณะกรรมการบริหารและสมาชิกได้ร่วมกันสร้างกติกาเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่น การปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ หลีกเลี่ยงการทุจริต คอร์รัปชัน การสร้างความผูกพันกับสถาบันด้วยวิธีการสร้างบรรยากาศของมวลมิตรในการทำงานร่วมกันเสมือนพี่น้องที่คอยรับฟังความคิดเห็น ช่วยกันแก้ไขปัญหา มีความเอื้ออาทร และไม่เอาัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นวิธีการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ทำให้สมาชิกยอมรับ เชื่อมั่น ในองค์กร จึงนำเงินมาออมอย่างสม่ำเสมอ จึงทำให้เกิดเป็นค่านิยมร่วมกันในการสร้างวินัยการออม เช่น สมาชิกทุกคนในครัวเรือนได้เปิดบัญชีเงินออมแม้แต่ทารกแรกเกิด เด็กนักเรียนต้องมีสมุดเงินออมที่โรงเรียน คนชรามีเงินออมจากเบี้ยยังชีพ

2.2.6 ปัจจัยด้านทุนทางสังคม ประกอบด้วยทุนทางสังคมที่เป็นทุนมนุษย์ ทุนสถาบัน และทุนวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถส่งผลต่อความสำเร็จของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านเหล่าใหญ่ เพราะทุนทางสังคมได้ยึดโยงผู้คน (คณะกรรมการและสมาชิก) สถาบัน (สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา) และวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น (ความรู้ภูมิปัญญา) เข้ามามีความสัมพันธ์กันในรูปแบบต่าง ๆ โดยเริ่มจากสถาบันครอบครัวที่ปลูกฝังให้สมาชิกรู้จักการออม การปฏิบัติตามให้เป็นคนดี มีความซื่อสัตย์ มีความเสียสละ สถาบันการศึกษาที่บ่มเพาะให้เด็กนักเรียนเป็นคนดี รู้จักวิธีการออมเพื่อใช้ในอนาคต เมื่อชุมชนมีต้นทุนทางสังคมที่ดี

มีความรัก ความสามัคคี คนในชุมชนจึงยินดีเข้าร่วมทำกิจกรรมที่ดี และส่งผลให้การ บริหารการเงินชุมชนประสบความสำเร็จ มีระบบการเงินที่เข้มแข็ง

อภิปรายผล

1. บ้านเหล่าใหญ่ ตำบลพัฒนา อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร เป็นพื้นที่ที่มี ระบบการเงินชุมชนเข้มแข็ง และสามารถพัฒนาตนเองตามระบบมาตรฐานงานชุมชน ผ่านในระดับ 3 (ระดับก้าวหน้าหรือระดับดีเด่น) มีการเลือกใช้การบริหารการเงินชุมชน แบบผสมระหว่างการบริหารแบบบูรณาการและการบริหารเชิงสถานการณ์ซึ่งการบริหารเชิงสถานการณ์เป็นการบริหารที่คนในชุมชนเป็นผู้กำหนดวิธีการเพื่อให้มีความ เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ Apichotdechusakul (2014) ที่ทำการศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตคลองเปี้ยะ อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ที่พบว่าการบริหารการเงินชุมชนจะประสบความสำเร็จ ต้องมีการจัดการตนเองโดยผ่านการเรียนรู้ร่วมกัน

2. ปัจจัยที่สำคัญได้ส่งผลต่อความสำเร็จการบริหารการเงินชุมชน ได้แก่ 1) ด้านคณะกรรมการบริหาร ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเสียสละ ทำให้สมาชิกมีความ เชื่อมั่นว่าจะสามารถบริหารการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Kamchua (2014) ที่ทำการศึกษาความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนบ้านวังพา ตำบลทุ่งคำเสา อำเภอกาฬใหญ่ จังหวัดสงขลา ที่พบว่าคุณลักษณะของคณะกรรมการบริหารมี ความสำคัญอย่างยิ่ง จะต้องได้รับความไว้วางใจจากสมาชิก 2) ด้านสมาชิก ที่ต้องเข้าใจ กฎระเบียบและสามารถนำไปปฏิบัติได้ หากสมาชิกมีความเข้าใจกฎระเบียบเป็นอย่างดี สามารถลดความขัดแย้งระหว่างสมาชิกด้วยกันเอง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Pakdeewut (2013) ได้ศึกษาคุณลักษณะของสถาบันการเงินชุมชนที่มีคุณภาพต้องมี สมาชิกที่มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ และมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และสอดคล้อง กับ Tongburi (2015) ได้ศึกษาความเข้มแข็งของสหกรณ์เครดิตยูเนียนท่าแร่พัฒนา จำกัด ตำบลท่าแร่ อำเภอมือง จังหวัดสกลนคร พบว่า สมาชิกต้องมีคุณภาพจึงจะส่งผล

ต่อความสำเร็จของการบริหารการเงินชุมชน 3) ด้านทุนทางสังคมเป็นปัจจัยที่สามารถผลักดันให้การบริหารการเงินชุมชนประสบความสำเร็จได้ เพราะทุนทางสังคมได้ยึดโยงคนในชุมชน สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา เข้ามาสัมพันธ์กัน จนเกิดเป็นเครือข่ายระบบการเงินชุมชน และหากเครือข่ายมีค่านิยมร่วมกัน จะมีความสามัคคี ความเอื้ออาทร ไว้วางใจซึ่งกันและกัน และเชื่อมั่นในองค์กรสอดคล้องกับ Kungwon (2009) ได้ทำการศึกษาการบริหารจัดการที่เหมาะสมของสถาบันการเงินชุมชนในเขตภาคเหนือ พบว่า ทุนทางสังคม ประกอบด้วยการมีจิตสำนึกร่วมกันเป็นเจ้าของนำไปสู่การสร้างพลังทางสังคมที่สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. การกำหนดกรอบแนวทางการบริหารสถาบันการเงินของภาครัฐ ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนสามารถกำหนดแนวทางการบริหารของตนเองได้
2. การบริหารสถาบันการเงินชุมชนที่ดี จะต้องสามารถแก้ปัญหาได้ตามความต้องการของชุมชน โดยเฉพาะการทำให้มีแหล่งเงินทุนที่เพียงพอ คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น
3. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนเกี่ยวกับการให้องค์ความรู้แก่คณะกรรมการบริหารอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเชิงลึกในพื้นที่อื่นเกี่ยวกับการบริหารการเงินชุมชนเชิงสถานการณ์เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นต้นแบบ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้สำหรับชุมชนอื่นที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน

References

- Apichotdechakul, N. (2014). *Community fund management institution: The strength of foundation for ASEAN*. Mahasarakham: Mahasarakham Rajabhat University. [in Thai]
- Bernard, H.R. (1994). *Research methods in anthropology: Qualitative and quantitative approaches* (2nd ed.). Walnut Creek, CA: Altamira.
- Department of community development. (2009). *Manual of establishment of community funding institution*. Bangkok: Ministry of Interior. [in Thai]
- _____. (2014). *Establishment of Financial Institution of Community in the desired manner*. Bangkok: Ministry of Interior. [in Thai]
- Department of Community Development. (2017). *Development indicators of financial institution of community*. Bangkok: Ministry of Interior. [in Thai]
- Fiedler, F. E. (1967). *A theory of leadership effectiveness*. Retrieved on 1 October 2017 from <https://pure.tue.nl>
- Kamchua, N. (2014). *The success of Ban Wangpha community financial institutions in Thungtamsao Sub-district, Hatyai District, Songkhla Province*. Khonkaen: Khonkaen University. [in Thai]
- Kungwon, S. (2009). *Appropriate management of community financial institute*. Doctor of Philosophy in Administrative Science, Maejo University. [in Thai]
- Pakdeewut, J. (2013). *The features of an effective and successful community financial institution*. Doctoral dissertation, Philosophy Program in Integral Development Studies, Faculty of Management Science, Ubon Ratchathani: Ubon Ratchathani University. [in Thai]

Tasakhon, P. (December 5, 2017). Community development office, SakonNakhon Province. Interview. [in Thai]

Tongburi, P. (2015). *Strong community financial organization: Case study of Tharae Union credit union cooperative, Tharae Sub-district, Muang District, Sakon Nakhon Province*. Sakon Nakhon: Sakon Nakhon Rajabhat University. [in Thai]

Author

Assistant Professor Piyawadee Yodna
Development Administration Program, Faculty of Management Science
Sakon Nakhon Rajabhat University
680 Nittayo Rd., Mueang District, Sakon Nakhon Province 47000
Fax: 0-4297-0059 Tel: 08-1262-1800
E-mail: piyawadee.yodna@gmail.com

